

БЕЛЕТРИСТИКА, РОДЕНА ОТ СУРОВИТЕ ИСТИНИ НА ЖИВОТА

Доц. г-р Стефан Коларов

ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ
ИЗБРАНИ ТВОРБИ
В ДВА ТОМА

ТОМ I
ПОВЕСТИ И РОМАНИ

САНТА ИНЕС
БЕЗУМНА ЛЮБОВ
КАРИНА

динамични, сложни, преломни, и това е едно от най-хубавите предизвикателства за един автор. Той принадлежи към поколението, което в известен смисъл можем да определим като “поколение на прехода” в литературата. Сходна съдба го свързва с Бойко Ламбовски, Деян Енев, Алек Попов, Мирела Иванова, Георги Господинов, Ани Илков, Здравка Евтимов, Палми Ранчев и редица други поети, белетристи, драматурзи и критици, които приеха “промените” от движение, съзряваха с тях, с лекота отхвърляха натрупаните предубеждения, идеологическите канони, за да потърсят самостоятелността на художественото си верую. Подобно на някои от споменатите автори споменати съвсем непълно и без каквото и да е степенуване на завоюването от тях, Лъчезар Георгиев се изявява като писател, като научен работник и преподавател. Тази специфика на творческите занимания определя до известна степен “трудностите” на развитието, на успехите и допуснатите възможности да се завоюват желани висоти.

За да отбележи изминатия вече път на прозаик, Лъчезар Георгиев по повод своята двадесет годишна дейност е подготвил два тома с избрани творби. В том първи “Повести и романи” са представени произведения, очертаващи неговите възможности в обемните жанрове форми. Те разкриват редица от силните страни на писателя, показват стремежа му да търси и изследва герои и преживявания, в които има драматизъм, неочаквани житейски ситуации, изпитания, проверяващи силата на характера. Това, което обединява трите творби, на пръв поглед като че ли е голямата

Творческото начало на Лъчезар Георгиев като прозаик започва в средата на 80-те години на миналия век и това му дава възможност да осъществи своите търсения през две десетилетия, които са изключително

и вечна тема за любовта, за грешни страсти и желания, но паралелно с това се очертава широка рамка на съвременното с неговите трудни въпроси и социално-нравствени измерения.

Повестта “Санта Инес” (1990) се появява след като Георгиев е издал три книги с историческа проблематика: “Васил Неделчев” (1987), “Следовници на великия скиталец” (1988), “Филип Тотю” (1990) и написал новелата “Дом на кръстопът” (1984). Търсенето на националните корени, на образи от нашето минало е в основата на развитието на авторските предпочитания и в прозата, макар че на пръв поглед заглавието контрастира и насочва към чужд и далечен свят. Всъщност писателят е вплел по интересен начин изключителната картина на Хусепе ди Рибейра “Санта Инес”, изложена в прочутата Дрезденска галерия, в съдбата на своя главен герой. Капитан Любомир Спасов е открил странно съвпадение между образа на светицата и чертите на братовчедката си Ирена, към която изпитва “грешни” чувства и това преобръща живота му изправя го пред заплетен възел от въпроси. Този фройдиски казус всъщност е стар като света, защото въпросът за кръвосмешението съществува от прадалечни времена и е отразен в безброй произведения на литературата и изкуството. В нашата съвременна литература бих посочил проникновеното разкриване с дълбок психологизъм на любовта на Динко към Ирина в “Тютюн” на Димитър Димов. Разбира се, тук не правя паралел между прославеното произведение на класика, и творбата на Лъчезар Георгиев, а само изтъквам тематичното сходство.

В “Санта Инес” времето и сюжетното развитие са съвсем различни, но може да се каже, че писателят търси нужната психологическа плътност, за да очертае по-убедително преживяванията на героите, да разкрие техните мисли и вълнения. Например умело е вплетен мотивът за съня – също част от психоанализата на Фройд, за да се покаже мъчителния път на човешкото съзряване и развитие. Сънищата на дядото и на Спасов са част от сложната плетеница на чувства и терзания, които съпътствуват взаимоотношенията по-късно на израслия мъж, който се опитва да излезе от равното и безцветно съществуване. Всъщност това е значимата идея на повестта – как човек да надмогне сивото, безлично ежедневие, как да се извиси над смазващата и обезличаващата делничност, дори когато тя външно е “гарнирана” с лукса на бита. Затова умело се използва от белетриста символиката на морето, където преминава

част от действието, а така също и вдъхновяващата сила на изкуството чрез постоянното видение на картината от галерията в Дрезден и нейния безсмъртен образ. Паралелите между Ирена и Росица, съпругата на капитана, както и между Росица и Марин, съпругът на Ирена, дава възможност да се очертаят по-добри наблюдения върху типологията на характерите, а чрез тях да се уплътни художествения замисъл.

Използваната композиция на “разказ в разказа” улеснява Георгиев за изясняване на отделните епизоди, както и на финала. Това обаче обеднява повествованието, а някои от важните възлови моменти не са получили нужната психологическа правдоподобност и художествена изразителност. Идването на бащата на Ирена, който се стяга като капитан на кораб за поредното си пътуване, разговорът между двамата е доста външен и описателен. Заболяването на Моника и размислите на Любомир Спасов за съдбата на детето му като че ли оправдава неговото окончателно решение за “връзката” с Ирена, но се усеща известна непълнота. Цялата 24 част на повестта се нуждае от по-голяма действеност. В следващата 25 глава авторът довършва своето повествование, обобщавайки съдбата на героя – той е висш офицер, станал е полковник, занимава се обаче не само с военна наука, а пише и белетристика и в неговия сборник с разкази е отразена магията на образа от картината на испанския художник и на необикновената му любов към Ирена, с която сега се виждат само един път в годината. Въпреки тези слабости, повестта е показателна за стремежа на автора да намери интересни съвременни образи и конфликти, да се опита да ги анализира в един нов контекст на ценности.

Романът “Безумна любов” (1993) се представя в нова редакция и тематично е свързана с друг роман – “Босненска рапсодия” (1992). Те на пръв поглед изненадват със сюжетно-тематичната си линия, но открояват нещо съществено от авторовия натюрел – Лъчезар Георгиев пише за неща, които познава. Документалността в неговата проза е своеобразно продължение на научните му разработки и изследвания. През периода 1990 – 1991 г. той е бил в Босна и Херцеговина – една от най-драматичните точки и на Балканите, и в Европа, и неговите преки впечатления от етническите конфликти между сърби и мюсюлмани, както и жестокия и безсмислен военен развой, довел до кръв и насилия, са послужили за размисъл чрез проследяване на съдбите на героите. Самото заглавие

“Безумна любов” като че ли носи известен “модел”, подчинен на пазара оттенък, струва ми се, че по-интересно е да се изследва белетристичното изображение на конкретните исторически и социално-психологически събития. От въведението разбираме, че единият от героите – Радослав, е свирил като обикновен музикант в български оркестър в Горни Вакуф. Тогава е успял да спаси ранения англичанин Джим Франклин, попаднал под кръстосания огън на мюсюлманските зелени барети и сръбските четници в столицата Сараево. За излекуването на британския журналист обаче се грижи красивата Мелча, в която той се влюбва, след като в Лондон е загубил при катастрофа своята Розалинд и сина си. Въпреки че двамата чужденци напускат Босна, за да се приберат всеки в своята родина, те поддържат връзка и тяхното приятелство се запазва. Джим и Мелча са създали семейство и след като са живели известно време в Лондон, отново идват в родния край на Мелча, още повече че журналистическата професия също кара Джим да продължи своята кореспондентска дейност. Радослав сътрудничи на нашия печат и следва примера на своя приятел-чужденец.

Това е сюжетната завръзка, която постепенно се разплита в хода на романовото повествование. Двата журналисти се оказват в епицентъра на безсмислената война между сърби, хървати и мюсюлмани, а техните преживявания открояват сложния хуманитарен замисъл на писателя – да потърси истинските човешки стойности на фона на жестокост и насилие, където много често смъртта слага черния си отпечатък. Като контраст на масовото изстребление е очакването на Джим неговата скъпа Мелча в скоро време да роди. Това находчиво авторско решение дава възможност още по-силно да се открие идеята за вярата в доброто и красотата, въпреки гибелта и разрухата. По течението на река Дрина воюват и страдат, обичат се и се разделят герои, които търсят своите истини, но и са изправени пред сложните въпроси на времето и не могат да ги отминат вятърничаво, прибързано, егоистично. Кореспондентът Франклин би могъл да остане в богатата и преуспяваща Англия, българинът не е наложително да се връща в опасната малка някогашна югославска република. Защо хървати и сърби отново грабват оръжието, за да разпалят стари вражди? Не са ли самоубийствени фанатични страсти на мюсюлманите, след като векове наред са съжителствували с хора от друга религия?

Лъчезар Георгиев търси по своему нужните отговори, не налага готови решения на проблемите. Затова “Безумна любов” не носи обемността на епичното платно, а е роман за простите човешки радости и страдания, чрез които могат да се доловят нравствено-философските измерения на съвременността. Затова неусетно в хода на действието се вмества и образът на Евелин, която разголява душата си своята изповед чрез изпратените писма до Радослав. Едно съвременно момиче, което изживява интимните вълнения без романтика – изнасилена от своя учител, влюбена в женен мъж... Всъщност като използва един традиционен, но винаги ефектен похват – ретроспекцията, авторът връща лентата на спомени и някогашни преживявания и ги “смесва” умело с настоящето, за да уплътни съдбите на героите. Така Евелин се появява в неочаквана светлина – тя е търсела себе си, извървяла е не лек път, намерила е сила да вземе момченце от детски дом, за да осмисли живота си. Женитбата ѝ за Зъма, както наричат избраница ѝ Ангел, е практичен житейски ход, в който няма място за обич или сантименталности. Късната нова среща с Радослав и неговото заминаване за Босна и Херцеговина преобръщат надеждите ѝ за близост и топлина.

Сърдечните тайни на Радослав и Евелин разкриват стремежа на белетриста да навлезе позадълбочено и проникновено във вътрешния свят на героите, да проследи трудния път към любовта. За да подсили въздействието, Георгиев прави интересен “паралел” между преживяното и новите срещи и изпитания. Докато Радослав преценява изминалото време с неговите добри и мрачни страни, той трябва да подпомага Джим Франклин, за да намери и спаси Мелча. Двамата пътуват с джипа и попадат на сурови сцени, търсят изход от сложната военна реалност. И докато англичанинът иска да спаси любимата жена, неговият български приятел неочаквано разбира, че Евелин не го е забравила, а идва при него, за да сподели трудната му мисия, въпреки полученото известие от Мелбърн, където след смъртта си нейната баба и кръщелница Мария Хаджирадева ѝ е оставила доста солидно наследство.

Определението на любовта като безумна, което авторът е дал в заглавието на романа, може би трябва да търсим в тези непредвидими и внезапни решения, които вземат героите, търсейки онова, което ги лишава от топлота и сърдечност, от желаната красота на голямото чувство. Красивата Евелин има дом и син, станала е наследница на солидно богатство, може да бъде независима и в очите на приятелката си Надя дори е щастлива, но въпреки това заминава за фронта, където е мъжа, когото обича. Радослав подпомага англичанина в името на приятелството, разказва му спомена за съпругата си Красимира, връща се към трудното си детство, иска да провери себе си. Заедно с Джим пътува из разорената малка страна и търси бременната му съпруга, а след това, когато Мелча е открита, се среща почти със смъртта, пътувайки с хеликоптера до палатковия лагер. Признанието на англичанина към неговия български приятел също е показателно за вижданията му и житейската му позиция: “Драги ми мистър Стефанов – рече Джим Франклин и натисна докрай педала на газта. – Аз дойдох тук, без да зная, че ще се завирам всеки ден под куршумите и снаряжите. Разговарял съм с много войници и офицери от синия контингент. Някои са тръгнали насам за пари, други заради тръпката и очакването да се отърват от скуката, безизходицата и летаргията, а в замяна да получат порция неповторими изживявания. Съзнавах, че не попадам в нито една от двете категории, но все пак тръгнах за Босна. За първите си пътувания получих

авторитетни награди от лондонски вестници – какво от това? Имах шанс да скъсам с този занаят и да започна политическа кариера или пък да се добера до висшата администрация. Дори ми предлагаха бъдещо депутатско място в някоя от камарите. Пречеше ли ми някой да се издигна до висш държавен служител, разчитайки на добрите си потомствени препоръки и извоювания авторитет в пресата? Щях да получавам солидна заплата – без рискове, без проблеми...”

Следва допълнението на Радославов, което несъмнено е авторското виждане: “Но никога нямаше да имаш Мелча и истинското докосване до тази земя!” Към този разговор между двамата приятели можем да добавим и разговора между Евелин и френския лекар Мишел Ронсар след катастрофата с хеликоптера, при която тежко ранения Радослав едва не изгубва живота си. Евелин признава, че не е годеница на българския кореспондент, а е дошла в името на обичта, въпреки че мъжа, когото обича, иска да се върне при жена си и децата си, при старите си на село, че “никога няма да го имам завинаги при себе си”. Мъдрите думи на доктор Ронсар обобщават основния авторов замисъл: “Тъжното е, че сме сътворени да се обичаме, а злото често надделява и ни прави свирепи, по-лоши от зверове. Те не носят в себе си ненавистта и злобата, а са бременни с мъката на обичта. Какво от това, че не са се порадвали докрай на плода ѝ, че често страдат? Нали това е истинското пътуване, нали това е сладкото безумство, невероятната надежда, която винаги ни е правила по-добри, по-човечни?”

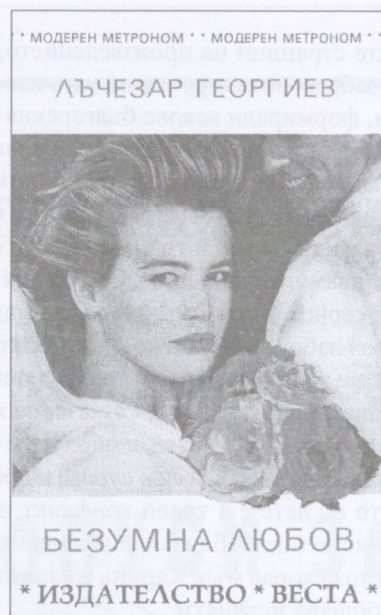
Прекарала тревожни и безсънни дни и нощи край любимия, Евелин сякаш е намерила жадуваното щастие, но когато Радослав оздравява, въпреки че е научил за нейното богатство в Австрия, отказва да замине заедно. Струва ми се, че финалът на романа е убедителен и силен и в сравнение с този на повестта “Санта Инес” е логически и психологически правдоподобен. Решението на Радослав да се върне при близките, колкото и моралистично да звучи, носи богат подтекст – проблемът за корена, за родното има своята сила и кара писателя чрез неговия герой да подчертае колко важни са онези нравствени ценности, които осмислят желанията и мечтите. Младият мъж стаява болката и обидата от това, че Евелин е скрила за изнасилването от учителя по практика и аборта, но още по-дълбоко в себе си той носи красотата на цветята и билките от родното си село, от дъбравата край Дрянов

рът... Колкото и примамлива и екзотична да е далечна Австралия, той не може да “изневери” на детството, на родната земя.

“Безумна любов” е една от малкото съвременни наши книги, които се опитват да разгледат живота на Балканите, взаимоотношенията между различните етноси. Макар че някои от описанията на военните сцени като че ли са написани репортажно, без нужната пластичност, актуалността им, размислите, които будят, а така също и думите на Бранислав Миланович, който се появява във финалната 21 глава, са актуални и парливи и показват желанието на Лъчезар Георгиев да намери свое тълкувание, като използва силата на белетристичното внушение.

Третото произведение, включено в том I от “Избрани творби” на Лъчезар Георгиев, е романът “Карина” (2001). Той се открива с “Встъпление”, от което разбираме, че дъщерята на главния герой Стамен Стаменов – Лилия, която е на 24 години, е решила да публикува ръкопис, оставен от баща ѝ преди той за замине за Белгия. Похват, който вече познаваме и от другите творби на писателя. Преплитането на различните гледни точки дава възможност по-добре да се открият проблемите, да се изяснят характерите на героите. Веднага може да се подчертае, че Георгиев изпитва особено предпочитание към представители на науката – мъже, за които интересът към литературата и въобще към словото, е съществен и важен. Може би защото тази професионална среда му е най-добре позната, тъй като и самият той принадлежи към нея. Затова определено може да се каже, че образите, които рисува, са образи на интелектуалци и те се открояват измежду останалите му герои. Такъв е и доктор Стамен Стаменов, самотен и поулегнал университетски преподавател.

Историята за любовта между застаряващ учен и негова студентка е тема твърде позната и не бих казал “откривателска”. В случая Карина е бивша студентка на доктор Стаменов и тяхната среща “отново” дава възможност на автора да проследи интимните им преживявания на фона на съвременните динамични промени у нас и в света. За разведения мъж красивата девойка е неочаквана и непредвидима възможност за промяна, още повече че той е почувствал особено силно бездуховността край себе си, макар и да работи в академична среда. Специализацията, която е имал в Льовен и Антверпен, е отминала като красив и неповторим сън. Затова момичето с откровените си думи го сепва, кара го да се огледа и да види света по нов начин.

Докато в романа “Безумна любов” тематичната обвързаност с войната и нейния динамичен ход, раздвижва темпото на повествованието, в това произведение се налага по-спокоен маниер на изображение, надделяват настроенията, проследяването на вътрешните състояния на героите, тяхната изповед и наблюдателност. Това проличава и от нарисваните картини при посещението в манастира и изложбения комплекс, на стария град и неговата атмосфера. Вплитането на спомени, връщането назад във времето също допринася за усещането, че авторът се стреми преди всичко да пресъздаде не толкова действията на героите, колкото техните размисли, анализи, оценки.

Възлов момент в романа е пътуването до малкото балканско селце, където Карина открива не само едно свидно място, където нейният любим е израсъл благодарение на грижите на бабата и дядото, който е покойник, но и съхранените добродетели на един отминаващ си изконен български свят. Така писателят търси своеобразен паралел между минало и настояще. Разказите на старицата, а по-късно и нейната смърт, имат сивмоличен характер, защото те насочват вниманието към корените, към родовата памет и тяхната национална значимост. През погледа на Карина всичко изглежда приказно, чудато и странно, но същевременно с това и облагородяващо, то буди размисъл, който авторът иска да внуши, защото деградацията, за която разказва

в следващите страници на произведението, замества безогледно забравените и рухващи като изоставените къщи нрави, формирали векове българския характер.

Доктор Стаменов и момичето преживяват тихите вълшебни мигове на своята непредвидима, малко старомодна, но и провокативна обич, защото сблъсъкът с реалността е неизбежен и той идва много скоро. Решението на двамата влюбени да се оженят изправя Карина пред сериозното изпитание да съобщи на родителите си своя избор – да свърже живота си с разведен мъж. Израсла в семейство от крайдунавски град, Карина го описва на Стаменов. Разказва за жестоката съдба на своя баща, който след злополука е останал в инвалидна количка, за майка си – сурова и пресметлива жена, с която от дете е в траен конфликт, за брат си Стефан. Единственият ѝ близък човек в семейството е бащата – на този корав мъж Карина желае да прилича и с него тя общува истински.

Авторът пресъздава напрегнатите взаимоотношения между Карина и нейната майка Анастасия не само като разминаване на две поколения, а като опит да се проследят деформациите в съвременното общество, които слагат мрачен отпечатък и върху семейната среда. Проблемът за отчуждението, който долавяме подсказан още в самото начало на романа чрез развода на Стаменов, постепенно се разгръща и намира все по-ярко изображение в драмата на Карина, която в лицето на своята майка има далечен и чужд човек, а не тази, която би могла да ѝ бъде най-свидна опора в живота. Струва ми се, че тази линия на романовото изображение е една от най-съществените и психологически най-добре защитени. Ако темата за любовта и доверието е водеща, то много по-важни са онези аспекти, чрез които се характеризират образите на героите и техните социално-нравствени измерения.

В университета доктор Стаменов среща враждата на доцент Ценков и той се опитва да попречи не само на Карина, но и на неговите сериозни научни занимания. Така писателят проследява не само неволите на героя, но и засилващата се девалвация на академичните стойности, рухването на ценности, които са били съзидани десетилетия. Научната кариера на Стаменов рухва след решението да бъде назначен на половин щат като преподавател. Засилват се подмятанията, ироничните намеци зад гърба му заради връзката с бившата му студентка. Тук по интересен начин е

показана борбената натура на Карина, която не се предава въпреки суровите неправди. Воюва с майка си, но се издига и над всичко дребнаво, над пресметливостта и лицемерието, вдъхва увереност на своя любим, който е чувствителен и нараним от безпощадността на своите колеги.

Драматизмът в романа се засилва със смъртта на старицата, издъхнала самотна в старата къща, и със смъртта на бащата на Карина – два от най-светлите образи, чрез които писателят иска да покаже, че доброта съществува, макар и крехка и уязвима в съвременния жесток и студен свят. Въпреки тъжните размисли и страданията на двамата влюбени, щастливата развръзка на тяхната любов идва със спечелената награда от Стаменов в Белгия, номинирана е за издаване неговата книга, а също така той е получил покана за лекции в университета в Льовен. В “Епилог” дъщерята на Стаменов Лилия отново обобщава мнението си за своя баща и така се затваря романовата рамка.

С “Карина” Лъчезар Георгиев показва съзряване на своето белетристично виждане, пораснали са пластичните му възможности на художник. Той не експериментира на дребно, не се стреми да използва похвати, които през последните десетина години у нас бяха възприети от автори, чиято дарба е доста скромна, но в замяна на това пък самочувствието им е огромно. Пише спокойно, уверено, без изкуствен патос, като се стреми да улови трайните човешки вълнения, да изобрази герои, които изстрадваха своите истини. Лъчезар Георгиев не съчинява, не се опитва да имитира действителността, а се опира на преживяното, като го допълва и осмисля нравствено-философски с оглед на художествения замисъл.

Трите избрани творби очертават едно плодотворно развитие, което се нуждае от нови идеи, от нови герои и теми. Долавят се отделни повторения, известна тезисност, стилно-езикови граповини, които изправят писателя пред изпитания и е наложително в бъдещите му творби да бъдат преодолявани. Социалната критичност е изразена общо и схематично, без нужната белетристична задълбоченост и умел анализ на явленията от последните десетилетия. Затова навлизайки в годините на зрелостта, Лъчезар Георгиев би могъл да достигне онези висоти, които да открият още по-ярко неговата дарба на съвременен разказ, да покажат духовното неспокойствие, бъдещо надежда и мечти.